

Сумський державний педагогічний університет

імені А.С. Макаренка

ІНІІ інститут педагогіки і психології

Кафедра психології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Навчально-наукового Інституту педагогіки і психології

проф. С.М. Кондратюк
(підпис) (ініціали та прізвище)

«28» серпня 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основи психотерапії

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність 053 «Психологія»

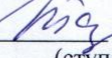
Освітньо-професійна програма Практична психологія

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

Мова навчання: українська

Погоджено науково-методичною комісією ІНІІ
Інституту педагогіки і психології Сумського
державного педагогічного університету імені
А. С. Макаренка

«28» серпня 2020 р.

Голова: к. психол. н., доц. Тарасова Т.Б.
(ступінь, вч. звання)

Суми - 2020

Розробники:

Ніколаєнко Сергій Олександрович кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри психології
Протокол № 1 від «27» серпня 2020 р.

Завідувач кафедри

Кузікова С.Б. д. психол. н., професор

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів - 3	Бакалавр	Обов'язкова	
		Рік підготовки:	
		2 -й	2-й
		Семестр	
Загальна кількість годин - 90		4 -й	4-й
		Лекції	
		12 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		14 год.	4 год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		62 год.	76 год.
		Консультації:	
2 год.	2 год.		
Вид контролю: екзамен			

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Основи психотерапії» є ознайомлення студентів з основними положеннями глибинної психології та інших психотерапевтичних напрямків, а також вивчення дисципліни таким чином, щоб стимулювати студентів до самопізнання, спонукати до творчого наукового пошуку в психотерапевтичній науці.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен набути наступні компетентності: **інтегральну компетентність** як здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

- **ЗК1.** Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- **ЗК2.** Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

Спеціальні компетентності:

- **СК4.** Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.
- **СК8.** Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).
- **СК10.** Здатність дотримуватися норм професійної етики.
- **СК11.** Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Передумовою вивчення навчальної дисципліни «Основи психотерапії» є вивчення навчальних дисциплін «Філософія практичної психології», «Клінічна психологія», «Психологія спілкування», «Психологія сім'ї».

3. Результати навчання за дисципліною

Програмні результати навчання:

- **ПР9.** Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.
- **ПР11.** Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій.
- **ПР16.** Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

- **ПР18.** Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії.

Результати навчання за дисципліною:

- **РН1.** Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання, враховуючи етапи психотерапевтичного процесу, загальні чинники психотерапії та використовуючи апробовані методи психотерапії.
- **РН2.** Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, застосовуючи основні концепції психотерапії та притаманні їм методи.
- **РН3.** Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога в процесі психотерапевтичного втручання та оцінці змін в психотерапії.
- **РН4.** Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту як до індивідуальної, так і групової супервізії власних терапевтичних інтервенцій в складних або фруструючих випадках.
- **РН5.** Проявляти професійну доброчесність в процесі надання психологічної допомоги на підставі порівняльного аналізу складності скарг клієнта та власних особистісних і професійних ресурсів.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала ЄКТС	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
А	Надаються повні і змістовні відповіді на всі теоретичні питання курсу. Студент демонструє знання матеріалу, його розуміння, орієнтацію в широкому полі питань з наукової та дослідницької діяльності, знайомство з сучасною науковою літературою. Відповіді на додаткові запитання чіткі, правильні, показують знання та ерудицію студента. Практичні та самостійні завдання виконано в повному обсязі, дано відповіді на всі питання. Матеріал, викладено логічно, послідовно, без помилок, при цьому виявлено здатність студента диференціювати, інтегрувати знання. Студент вільно формулює висновки та узагальнення, самостійно застосовує знання в конкретних науково-дослідницьких ситуаціях. Правильно, охайно оформлено роботи.
В	Надається достатньо повна і змістовна відповідь на всі запитання курсу. Студент показує знання і розуміння

	матеріалу, знайомство з основною науковою літературою в галузі психологічних досліджень та провадженні наукової роботи. Відповіді на додаткові питання загалом вірні. Наявні несуттєві зауваження щодо змісту та оформлення завдань для практичних занять та самостійної роботи.
С	Матеріал викладається логічно, послідовно. В роботі на практичних заняттях та самостійній роботі є незначні помилки, при цьому студент не знає деяких визначень з теми предмету, але може диференціювати, інтегрувати знання. У реферуванні і анотуванні спеціальних текстів відмічені окремі неточності й логічні помилки.
Д	Відповіді на теоретичні питання курсу викладені уривчасто, знання основних тем є поверховим. Відповіді на додаткові питання не завжди правильні, формальні та поверхові. Не дотримано вимог щодо реферування і анотування спеціальних текстів.
Е	Теоретичні питання розкрито не повністю. Студент знає і розуміє тільки основний матеріал, який викладає спрощено і неповно, припускається окремих суттєвих помилок. При відповідях на запитання щодо опанування програми студент почувається невпевнено, збивається, припускається помилок, не має потрібних знань. Реферування і анотування спеціальних текстів виконано не якісно або не в повному обсязі.
Ф	Студент надає відповіді із суттєвими помилками, демонструє поверхове знання і розуміння основного матеріалу, спрощено і непослідовно та механічно викладає матеріал з допущенням істотних помилок. Студент допустив істотні помилки при реферуванні і анотуванні спеціальних текстів.
FX	На запитання студент не може дати задовільних відповідей, припускається грубих помилок або характер відповідей дає підставу стверджувати, що особа неправильно розуміє зміст матеріалу. Повна невідповідність змісту роботи вимогам або робота запозичена, підготовлена не самостійно. Курс не опановано, необхідне його повторне проходження.

5. Розподіл балів

Поточний контроль											Разом	Сума	Підсумковий (екз.)	Загальна сума
T.1	T.2.	T.3.	T.4.	T.5.	T.6.	T.7.	T.8.	T.9.	T.10.	T.11.				
Поточний контроль											40	75	25	100
4	4	4	4	4	4	4	4	4	3	3				
Контроль самостійної роботи											35			
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3				

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. Засоби діагностики результатів навчання

Поточний та підсумковий контроль проводяться відповідно до вимог Положення "Про порядок оцінювання знань студентів у Європейській кредитно-трансферній системі (ЄКТС) організації освітнього процесу", затвердженого вченою Радою СумДПУ ім. А.С.Макаренка (протокол №7 від 23.02.2015).

Методи поточного формативного оцінювання.

Систематичність та активність роботи студента на практичних заняттях. Тестування. Виконання завдань самостійної роботи. Обговорення та взаємооцінювання студентами виконаних індивідуальних завдань. Виконання підсумкового індивідуально-дослідницького завдання. Виконання індивідуальних практичних завдань в ході семестру (розроблення та виконання навчальних проектів або презентацій).

Методи підсумкового сумативного оцінювання.

Письмові опитування (тестування). Перевірка індивідуально-дослідницького завдання. Оцінка результатів усної та письмової роботи студента на практичних заняттях. Оцінка виконання індивідуальних практичних завдань.

Підсумковий контроль – екзамен.

Відповідно до «Положення про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті у Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка», ухваленого рішенням вченої ради університету (протокол №10 від 27 квітня 2020 року), затвердженого наказом №178 від 27 квітня 2020 року при оцінюванні результатів навчання з дисципліни можливо перезарахування балів за результатами неформальної та/або інформальної фахової активності студентів (сертифікована участь в конференціях, тренінгах, написання статей, участь в конкурсах студентських робіт, олімпіадах, тощо) що за тематикою, обсягом і змістом відповідають навчальній дисципліні.

7. Програма навчальної дисципліни

Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Тема 1. Загальні засади психотерапії.

Сутність поняття психотерапії. Медичний і психологічний підходи в психотерапії. Поняття про психотерапевтичне втручання. Етапи психотерапевтичного процесу. Методи психотерапії. Загальні чинники психотерапії. Основні скарги клієнтів. Важкі клієнти психотерапевтів. Оцінка змін в психотерапії. Етичні принципи психотерапевта.

Тема 2. Психодинамічна психотерапія.

Теоретичні основи психодинамічної психотерапії. Основні концепції психодинамічної психотерапії. Генеза неврозу в концепції індивідуальної психотерапії А. Адлера. Відчуття недостатності і боротьба за її подолання в індивідуальній психології. Соціальний інтерес в індивідуальній психології. Життєвий стиль особистості в індивідуальній психології. Метод інтерв'ю в індивідуальній психології. Метод якісного аналізу ранніх спогадів в індивідуальній психології. Метод кількісного аналізу ранніх спогадів в індивідуальній психології. Результати впливу в індивідуальній психології.

Тема 3. Поведінкова психотерапія.

Теоретичні основи поведінкової психотерапії. Основні концепції

оведінкової психотерапії. Генеза неврозу в поведінковій психотерапії. Принципи та етапи поведінкової психотерапії. Методика «негативного впливу» в поведінковій психотерапії. Методика «скилл-терапії» в поведінковій психотерапії. Методики поведінкової психотерапії, засновані на принципах позитивного і негативного підкріплення. Метод систематичної десенсибілізації і сенсибілізації. Імерсійні методи, метод аверзії і метод Моріта в поведінковій психотерапії. Результати впливу в поведінковій психотерапії.

Тема 4. Когнітивна психотерапія.

Теоретичні основи когнітивної психотерапії. Основні концепції когнітивної психотерапії. Генеза неврозу в когнітивній психотерапії. Раціонально-емотивна терапія А. Елліса. Техніки раціонально-емотивної терапії. Показання до використання раціонально-емотивної терапії. Когнітивна психотерапія А. Бека. Техніки когнітивної психотерапії. Показання до використання когнітивної психотерапії. Результати впливу в когнітивній психотерапії.

Тема 5. Екзистенціальна психотерапія.

Теоретичні основи екзистенціальної психотерапії. Основні напрямки екзистенціальної психотерапії. Генеза неврозу в екзистенціальній психотерапії. Сутність невротичної і нормальної тривоги в екзистенціальній психотерапії. Нормальна, невротична і екзистенціальна вина в екзистенціальній психотерапії. Граничні екзистентаційні занепокоєння. Види психологічного захисту, пов'язаної з граничними екзистентаційними занепокоєнням. Методи виявлення механізмів психологічного захисту в екзистенціальній психотерапії. Прийоми психотерапевтичної роботи з граничними екзистентаційними занепокоєнням. Результати впливу в екзистенціальній психотерапії.

Тема 6. Психодрама.

Теоретичні основи психодрами. Форми і види психодрами. Генеза неврозу в психодрамі. Цілі і завдання психодрами. Учасники класичної процедури психодрами. Основні фази психодрами. Терапевтичні фактори психодрами. Методики психодрами. Організація терапевтичного процесу і групова динаміка в процесі психодрами. Результати психодраматического впливу і зв'язок психодрами з іншими напрямками.

Тема 7. Групова психотерапія

Специфіка групової форми психотерапії. Особливості

комплектування психокорекційної групи. Групова динаміка у психокорекційній групі. Керівництво психокорекційної групою. Різновиди корекційних груп. Методи корекційного впливу в групах зустрічей. Методи корекційного впливу в тренінгових групах. Методи корекційного впливу в групах тренінгу умінь. Методи корекційного впливу в темоцентрованих групах. Методи корекційного впливу в процесі групових дискусій.

Тема 8. Методи арт-терапії.

Теоретичні основи терапевтичного впливу в арт-терапії. Показання до використання арттерапії. Основні напрямки в арттерапії. Методи корекційного впливу в музикотерапії. Методи корекційного впливу в бібліотерапії. Методи корекційного впливу в танцювальній терапії. Методи корекційного впливу в проектному малюнку. Методи корекційного впливу при творі історій. Методи корекційного впливу в казкотерапії. Методи корекційного впливу в лялькотерапії.

Тема 9. Методи нейролінгвістичного програмування (НЛП).

Теоретичні основи терапевтичного впливу в НЛП. Базові припущення НЛП. Метод «Добре сформованого результату» в НЛП. Метод «Якоріння» в НЛП. Метод «Вбудовування нової стратегії» в НЛП. Метод «Зміни субмодальностей» в НЛП. Метод «Інтеграції конфліктних частин» в НЛП. Метод «Психотерапії на лінії часу» в НЛП. Метод «Лінгвістичного рефреймінгу» в НЛП. Метод «Формування ресурсних станів клієнта».

Тема 10. Психотерапія методами гіпно-сугестивного впливу.

Теоретичні основи психотерапевтичного впливу в гіпно-сугестивній психотерапії. Способи формування гіпнотичного стану. Види навіювань в стані неспання та гіпнотичному стані. Методи прямого впливу гіпнотичних сугестій на автономні функції організму і внутрішнього середовища. Гіпнотерапія порушення звичок і поведінки. Методи прямого навіювання в гіпнозі здатності (можливості) виконувати адаптивний вид поведінки. Гіпнотерапія тривоги. Метод систематичної десенсибілізації в гіпнотичному стані. Когнітивні методи в гіпнотичному стані. Гіпноаналітичні методи в гіпнотичному стані. Екзистенціально-гуманістичні методи в гіпнотичному стані. Психодраматичні методи в гіпнотичному стані (гіпнодрама).

Тема 11. Методи психотерапії дитячо-батьківських і сімейних відносин.

Сім'я як об'єкт психотерапевтичного впливу. Напрями психотерапевтичні методи роботи з сім'єю. Фази життєвого циклу сім'ї. Різновиди загроз життєдіяльності сім'ї. Різновиди сімейних конфліктів. Методика психотерапії дитячо-батьківських і сімейних відносин «Сімейна фотографія». Методика психотерапії дитячо-батьківських і сімейних відносин «Сімейна скульптура». Методи психотерапії дитячо-батьківських і сімейних відносин «Рольова карткова гра». Методи психотерапії дитячо-батьківських і сімейних відносин «Сімейний ритуал» і «Соціальний ритуал». Методики психотерапії дитячо-батьківських і сімейних відносин «Порівняння цінностей», «Подружня конференція» і «Сімейна рада».

7.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		лек	пр	лаб	сп		го	лек	пр	лаб
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Тема 1. Загальні засади психотерапії.	9	1	2		6	8,5	0,5			8
Тема 2. Психодинамічна психотерапія.	8	1	1		6	9	0,5	0,5		8
Тема 3. Поведінкова психотерапія.	8	1	1		6	8	0,5	0,5		7
Тема 4. Когнітивна психотерапія.	8	1	1		6	8	0,5	0,5		7
Тема 5. Екзистенціальна психотерапія.	8	1	1		6	8	0,5	0,5		7
Тема 6. Психодрама.	8	1	1		6	8	0,5	0,5		7
Тема 7. Групова психотерапія	8	1	1		6	8	0,5	0,5		7
Тема 8. Методи арт-терапії.	7	1	1		5	8	0,5	0,5		7
Тема 9. Методи нейролінгвістичного програмування (НЛП).	8	1	2		5	6,5	0,5			6
Тема 10. Психотерапія методами гіпноугестивного	9	2	2		5	7	0,5	0,5		6

впливу.										
Тема 11. Методи психотерапії дитячо-батьківських і сімейних відносин.	7	1	1		5	8	1			6
Консультації	2					2				
Усього годин	90	12	14		62	90	6	4		78

Теми лекційних занять

Назва теми	Кількість годин	
	Денна форма	Заочна форма
Тема 1. Загальні засади психотерапії.	1	0,5
Тема 2. Психодинамічна психотерапія.	1	0,5
Тема 3. Поведінкова психотерапія.	1	0,5
Тема 4. Когнітивна психотерапія.	1	0,5
Тема 5. Екзистенціальна психотерапія.	1	0,5
Тема 6. Психодрама.	1	0,5
Тема 7. Групова психотерапія	1	0,5
Тема 8. Методи арт-терапії.	1	0,5
Тема 9. Методи нейролінгвістичного програмування (НЛП).	1	0,5
Тема 10. Психотерапія методами гіпно-сугестивного впливу.	2	0,5
Тема 11. Методи психотерапії дитячо-батьківських і сімейних відносин.	1	1,0
Усього годин	12	6

Теми практичних (семінарських) занять

Назва теми	Кількість годин	
	Денна форма	Заочна форма
Тема 1. Загальні засади психотерапії.	2	0,5
Тема 2. Психодинамічна психотерапія.	1	0,5
Тема 3. Поведінкова психотерапія.	1	0,5
Тема 4. Когнітивна психотерапія.	1	
Тема 5. Екзистенціальна психотерапія.	1	0,5
Тема 6. Психодрама.	1	
Тема 7. Групова психотерапія	1	0,5
Тема 8. Методи арт-терапії.	1	0,5
Тема 9. Методи нейролінгвістичного програмування (НЛП).	2	
Тема 10. Психотерапія методами гіпно-сугестивного впливу.	2	0,5
Тема 11. Методи психотерапії дитячо-батьківських і сімейних відносин.	1	0,5
Усього годин	14	4

Самостійна робота

Назва теми	Кількість годин	
	Денна форма	Заочна форма
Тема 1. Загальні засади психотерапії.	6	8
Тема 2. Психодинамічна психотерапія.	6	8

Тема 3. Поведінкова психотерапія.	6	7
Тема 4. Когнітивна психотерапія.	6	7
Тема 5. Екзистенціальна психотерапія.	6	7
Тема 6. Психодрама.	6	7
Тема 7. Групова психотерапія	6	7
Тема 8. Методи арт-терапії.	5	7
Тема 9. Методи нейролінгвістичного програмування (НЛП).	5	6
Тема 10. Психотерапія методами гіпно-сугестивного впливу.	5	6
Тема 11. Методи психотерапії дитячо-батьківських і сімейних відносин.	5	6
Усього годин	62	76

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Бурлачук Л.Ф. Основы психотерапии / Бурлачук Л.Ф., Грабовская И.А., Кочарян А.С. – Киев-Москва, 1999. – 320 с.
2. Бурлачук Л.Ф. Психотерапия: Учебник для вузов / Бурлачук Л.Ф., Кочарян А.С., Жидко М.Е. – СПб. : Питер, 2003. – 432 с.
3. Глива С. Вступ до психотерапії: Навчальний посібник / Глива С. – Острог-Київ.-2004.- 530 с.
4. Зубалий Н.П. Основы психотерапии: Учебное пособие / Зубалий Н.П., Левочкина А. М. -К. : МАУП, 2001. – 160 с.
5. Ліфарєва Н.В. Психологія особистості: Навчальний посібник / Ліфарєва Н.В. – Київ: Центр навч. літератури, 2003. – 240 с.
6. Макаров В.В. Избранные лекций по психотерапии / Макаров В.В. – М. : Академ. прокт, 2000. – 432 с.
7. Психотерапия : Учебник / Под ред. Б.Д.Карвасарского. – СПб. : Питер, 2002. – 544 с.
8. Психотерапевтическая энциклопедия / Под ред. Б.Д. Карвасарского. – СПб. : Питер, 2002. -544 с.

Додаткові:

1. Адлер А. Практика и теория индивидуальной психологии. / Вступ. Ст. А.М.Боковикова. – М. : Фонд "За экономическую грамотность", 1995. – 296 с.
2. Айви А. Психологическое консультирование и терапия / Айви А., Айви М., Сайдмен-Даунинг Л. – М. : Психотерапевтический колледж, 2001. – 487 с.
3. Александров А.А. Современная психотерапия. Курс лекций / Александров А.А. – СПб. : Академический проект, 1997. – 336 с.
4. Берн Э. Игры, в которые играют люди. Люди, которые играют в игры / Берн Э. – М. : ФАИР-ПРЕСС, 2000. – 480 с.
5. Берн Э. Введение в психиатрию и психоанализ для непосвященных / Берн Э. – СПб. : МФИН, 1992. – 448 с.
6. Блум Г. Психоаналитические теории личности: / Блум Г. – М.: КПС+, 1996. – 247 с.
7. Боулби Дж. Привязанность / Боулби Дж. – М. : Гардарики, 2003. – 477 с.
8. Бьюджементаль Дж. Искусство психотерапевта / Бьюджементаль Дж. – СПб. : Питер, 2001. – 304 с.
9. Винникотт Д.В. Разговор с родителями / Винникотт Д.В. – М. : Класс, 2007. – 96 с.
10. Винникотт Д.В. Семья и развитие личности. Мать и дитя / Винникотт Д.В. – СПб. : прайм-ЕВРОЗНАК, 2004 – 256 с.
11. Козлов В.В. Работа с кризисной личностью. Методическое пособие / Козлов В.В. – М. : Изд-во Института Психотерапии, 2003.-302 с.
12. Кочюнас Р. Основы психологического консультирования / Кочюнас Р. – М. : Академический проект, 1999. – 240 с.
13. Литвак М. Из Ада в Рай: Избранные лекции по психотерапии / Литвак М. – Ростов –на-Дону: Феникс, 2006. – 478 с.
14. Малкина-Пых И.Г. Психология поведения жертвы / Малкина-Пых И.Г. – М. : Изд-во Эксмо, 2006.-1008с.
15. Михайлов Б.В. Психотерапия: Учебник для врачей-интернов высших медицинских учебных заведений III-IV уровней аккредитаций / Михайлов Б.В., Табачников С.И., Витенко И.С, Чугунов В.В. – Харьков : Око, 2002.-768с.

16. Пезешкиан Н. 33-и 1 форма партнерства /Пезешкиан Н. – М. : Медицина, 1998. – 288 с.
17. Первин Л. Психология личности: Теория и исследования / Первин Л., Джон О. – М, 2000. – 607 с.
18. Перлз Ф. Внутри и вне помойного ведра / Перлз Ф. – СПб. : Петербург-XXI век, 1995. – 448 с.
19. Петрушин В.И. Музыкальная психотерапия: Теория и практика / Петрушин В.И. – М.:Владос, 2001 – 176 с.
20. Практикум по арт-терапии /Под ред. А.И.Копытина. – СПб. : Питер, 2001, – 448 с.
21. Психоаналитические термины и понятия: Словарь / Под ред. БорнессаЗ.Мура и БернердаД.Фаина. – М.:КЛАСС, 2000. – 304 с.
22. Психология личности в трудах зарубежных психологов /Сост. и общая редакция А.А.Реана. – СПб. : Питер, 2000. – 320 с.
23. Сатир В. Психотерапия семьи / Сатир В. – СПб., Речь. – 2006. – 284 с.
24. Рудестам К. Групповая психотерапия / Рудестам К.– СПб. : Питер, 2006. – 384 с.
25. Франкл В. Человек в поисках смысла.Сборник. /Общ. Ред. Л.Я.Гозмана и Д.А.Леонтьева. – М. : Прогресс, 1990. – 368 с.
26. Таланов В.Л. Справочник практического психолога / Таланов В.Л., Малкина-Пых И.Г. СПб. М.:ЭКСМО,2003. – 928 с.
27. Фрейд З. «Я» и «Оно». Труды разных лет. В 2-х томах. Т.1 / З. Фрейд – Тбилиси: Мерани, 1991. – 400 с.
28. Фрейд З. Толкование сновидений / З.Фрейд– Мн. : Попури, 2003. – 576 с.
29. Фрейд А. Введение в детский психоанализ; Норма и патология детского развития; «Я» и механизмы защиты: Сборник /А. Фрейд. –Минск : Попурри, 2004. – 477 с.
30. Фрейд А Психология "Я" изащитнымеханизмы / А. Фрейд. – М. : Педагогика-пресс, 1993. – 141 с.
31. Фрейд З. Толкование сновидений / З.Фрейд– Минск : Попури, 2003. – 576 с.
32. Хорни К. Невроз и личностный рост / К.Хорни. – СПб. : Восточно-Европейский институт психоанализа, 2000. – 316 с.
33. Эриксон Э. Идентичность: юность и кризис / Эриксон Э. – М. : Прогресс, 1996. – 344с.

34. Юнг К.Г. Тэвистокские лекции: Аналитическая психология: ее теория и практика /Юнг К.Г. – Пер. с англ. и предисл. В.И.Менжулина – К. : Синто, 1995. – 326 с.

35. Эйдемиллер З.Г. Психология и психотерапия семьи / Эйдемиллер З.Г., Юстицкис В. – СПб. : Питер, 2002. – 656 с.

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

1. Нормативні документи МОН України
2. Підручники з психології для середньої та вищої школи
3. Практикуми з психології
4. Словники та енциклопедії з психології
5. Зображувальна наочність – схеми та таблиці
6. Аудіо наочність
7. Відео наочність
8. Мультимедійні презентації
9. Сценарії ділових та рольових ігор
10. Роздатковий матеріал
11. Тестові завдання для комп'ютерного контролю